

Collectie krijgsgevangenen, 1940-1946

In december 2001 zijn door het Centraal archiefdepot (CAD) van het ministerie van Defensie de archiefbescheiden met betrekking tot de krijgsgevangenschap van Nederlandse militairen tijdens de Tweede Wereldoorlog overgedragen aan het Nationaal Archief.

Inventaristitel:

Plaatsinglijst van de collectie krijgsgevangenen, 1940-1946, door H.E.M. Mettes Rijswijk, 2000

Achtergrondinformatie

De collectie bevat archiefbescheiden over de Nederlandse militairen, die tijdens de Tweede Wereldoorlog van mei 1942 tot april 1945 in krijgsgevangenschap werden geïnterneerd in verschillende kampen in Nederland, Duitsland en Polen. Na de bevrijding werden de militairen gerepatriëerd naar Nederland .

Als reactie op verzetswerk van Nederlandse militairen, gaf Hitler in 1942 opdracht tot de deportatie van de beroeps- en reserveofficieren naar krijgsgevangenkampen. In mei 1942 werden door de Duitse bezetters de Nederlandse officieren, die sinds mei 1940 waren gedemobiliseerd, opgeroepen om zich te melden bij hun kazernes. De enigste uitzondering werd gemaakt voor officieren die lid waren van de NSB, WA of de Nederlandse Arbeidsdienst.

In totaal melden zich ca. 2 700 militairen die als krijgsgevangenen werden gedeporteerd naar de volgende kampen in Nederland , Duitsland en Polen :

Marlag en Milag Nord, Post Tarmstedt	Stalag Va, Ludwigsburg.
Oflag 67	Oflag Va, Weinsberg.
Front Stalag 133.	Stalag VIa, Hemer.
Stalag 315, Amersfoort.	Oflag VIa, Soest.
Stalag 317, Markt ongau.	Stalag VIe, Soest.
Stalag 327, Nehrybka.	Stalag VI f, Bocholt.
Stalag 369, Krakau.	Ilag VII, Zweiglager Oflag, Tittmoning.
Stalag 371, Stanislau.	Stalag VIIa, Moosburg.
Stalag Ia, Stablack.	Oflag VIIIc, Juliusburg.
Stalag Ib, Hohenstein.	Oflag VIIIe, Johannisbrunn.
Stalag IIa, Neubrandenburg.	Stalag IXa, Ziegenham.
Stalag II d, Stargard.	Stalag IXb, Bad Orb.
Stalag IIIa, Luckerwalde.	Stalag Xb, Sandbostel.
Stalag IIIb, Fürstenberg.	Stalag XIa, Altengrabow.
Stalag III d, Berlijn.	Stalag XIb, Fallingbostel.
Stalag IVa, Hohnstein.	Dulag XII, Mainz.
Stalag IVb, Mühlberg	Stalag XII d, Trier.
Oflag IVb/z, Hohnstein.	Oflag XVIIIa, Lienz.
Oflag IVb, Königstein.	Stalag XVIIIa, Wolfsberg.
Stalag IVc, Wistrits.	Oflag XIIIb, Nürnberg.
Oflag IVc, Colditz.	Stalag XVIIIc, Markt Pongau.
Stalag IVd, Torgau/Elbe.	Stalag XXb, Marienburg.
Oflag IVd, Elsterhorst.	Oflag XXIc, Schokken.
Stalag IVf, Hartmannsdorf.	Stalag XXI d, Posen.
Stalag IVf, Oschatz	Oflag XXI, Grune bie Lisse.

De meeste Nederlandse officieren werden in 1944 overgebracht naar het kamp Neubrandenburg. In mei 1944 werden nog eens 350 krijgsgevangenen van kamp Tittmoning overgeplaatst naar Neubrandenburg. In april 1945 werd Neubrandenburg bevrijd door troepen van het Rode leger.

- *Repatriëring 1945*

Na de bevrijding zijn verschillende Geallieerde en Nederlandse militaire instanties betrokken geweest bij de repatriëring van de Nederlandse krijgsgevangenen uit Duitsland.

Reeds in september 1944 werd te Londen een apart bureau werd opgericht , PWX Branch SHAEF, ter voorbereiding van de repatriëring van de Nederlandse militairen na de bevrijding. In juni 1945 werd dit bureau opgeheven en de taken overgenomen door het Militair Gezag. (inv. nrs. 107-112) Daarnaast was voor de opvang van de Nederlandse krijgsgevangenen van mei tot juli 1945 een Nederlands Ontvangstcentrum voor Krijgsgevangenen te Godinne in België ingericht. Dit was een doorgangskamp geschikt voor de opvang van 700 personen. Tenslotte was er een tijdelijk registratiebureau Nederlandse Krijgsgevangenen te Brussel gevestigd , dat in augustus 1945 werd gesloten. (inv. nrs. 114)

In 1945 was een Centraal Indeelingsbureau Koninklijke Landmacht (CIKL) ingesteld, om de ex-militairen die weer in dienst wilden te onderzoeken op hun gezondheid en betrouwbaarheid. In 1946 werd deze taak overgenomen door het afwikkelingsbureau . (inv. nrs. 119-122) Van bovenstaande Nederlandse militaire instanties zijn archiefbescheiden in de collectie opgenomen.

Tevens bevinden zich in de collectie archiefbescheiden van Duitse militaire instanties, die voornamelijk betrekking hebben op de registratie van de Nederlandse krijgsgevangenen in de betreffende kampen. (inv. nrs. 4-54 85-89; 163-164) .

Ook series kamporders van zowel het kamp te Stanislau uit 1942-1944 als Neubrandenburg uit 1944-1945 zijn aanwezig in de collectie (inv. nrs. 55-72; 92). Een aantal archivalia heeft betrekking op de politieke

beoordeling van Nederlandse officieren door de Duitse "Reichskommissar für die besetzten niederländischen Gebiete " (inv. nr. 163) .

Omvang archief: 4,25 m

Openbaarheid: beperkt openbaar

Nummer(s) toegang: 2.13.98

Raadpleegbaar: per heden

Verwante archieven:

Nummer toegang:

- 2.13.71 Ministerie van Oorlog/Defensie te Londen, 1940-1945 (1947)
- 2.13.31.01 Militair Gezag archief van de majoor belast met de coördinatie der Evacuatievraagstukken in bevrijd Nederlands gebied, 1944-1946 (in bewerking)

- 2.13.13.02 Militair Gezag, archief van het Bureau voor Evacuerings- en Repatriëringszaken te Londen/Brussel, 1941-1945 (in bewerking)
- 2.13.31.04 Militair Gezag , Repatriëring Duitsland, 1944-1945 (in bewerking)